

Rusza Zimowa Szkoła Leśna przy IBL

I sesja Zimowej Szkoły Leśnej odbędzie się w dniach 17–19 marca w Instytucie Badawczym Leśnictwa.

Przypomnijmy, że celem Zimowej Szkoły Leśnej, organizowanej przez Instytut Badawczy Leśnictwa (pisaaliśmy na ten temat w „Głosie Lasu” 7/2008), jest prezentowanie najnowszej wiedzy leśnej, a także obecnych oraz przewidywanych problemów związanych z praktyką leśną, które wymagają naukowego rozpoznania i rozwiązania. Odbywać się to będzie na sesjach, podczas których organizatorzy przewidują zarówno możliwość wygłaszania referatów czy krótkich wypowiedzi, jak też swobodną dyskusję na zasadzie „burzy mózgow”.

Nie są to jedyne przesłanki do organizowania sesji. Równie ważnym zadaniem jest integracja wielu grup społecznych, zainteresowanych rozwojem lasów i leśnictwa. Osiągnięciu wspomnianych celów ma służyć udział w spotkaniach zarówno przedstawicieli nauki, jak i praktyki leśnej. W komunikacie

ogłoszonym z okazji organizacji pierwszej sesji czytamy m.in.: „...*Funkcjonowanie szkoły ma zapewnić skoncentrowanie uwagi na najbardziej istotnych dla leśnictwa problemach naukowych i praktycznych, interdyscyplinarne do nich podejście oraz sformułowanie możliwych metod ich rozwiązania i wreszcie określenie spodziewanych efektów...*”.

I sesja Zimowej Szkoły Leśnej, organizowana przy współpracy z DGLP, będzie poświęcona koncepcji wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. Taki dobór tematyki – czytamy dalej w komunikacie – jest spowodowany „...*nie w pełni poznany pod względem teoretycznym, szerokim kontekstem społecznym, środowiskowym i gospodarczym dotyczącym gospodarki wielofunkcyjnej, a także potrzebą opracowania zróżnicowanych w czasie i przestrzeni operacyjnych metod postępowania praktycznego*”.

Rada programowa w składzie: mgr inż. Ewa Lipka-Chudzik z Departamentu Leśnictwa MŚ, dr inż. Marian Pigan – dyrektor generalny LP, mgr inż. Adam Wasiak – dyrektor RDLP Radom, mgr inż. Edward Janusz, nadleśniczy Nadleśnictwa Kolumna (RDLP Łódź) oraz profesorowie – Andrzej Klocek i Kazimierz Rykowski z IBL – ustaliła szczegółową problematykę sesji. Utworzono trzy bloki tematyczne: „Identyfikacja, znaczenie i problemy rozwoju ważniejszych funkcji gospodarki leśnej”, „Wielofunkcyjna gospodarka leśna w polityce leśnej oraz systemie zarządzania Lasami Państwowymi” oraz „Wielofunkcyjny las w wybranych dyscyplinach badań leśnych”. Organizatorzy przewidują, że w sesji weźmie udział około 100–120 osób.

Tekst i zdjęcie
KATARZYNA BIELAWSKA ■

Zainteresowani udziałem w I sesji Zimowej Szkoły Leśnej proszeni są o zgłoszenie swojego uczestnictwa, w terminie do 15 lutego 2009 r., drogą elektroniczną pod adresem e-mail: szkolazimowa@ibles.waw.pl. Formularze zgłoszeniowe oraz wszelkie dane dotyczące szkoły dostępne są na stronie internetowej IBL pod adresem:

www.ibles.pl/szkolazimowa/

Dodatkowych informacji udziela komitet organizacyjny sesji w składzie: dr inż. Jakub Borkowski (022 715 04 12), dr inż. Janusz Czerepko (022 715 05 38) i dr hab. Iwona Skrzeczek (022 715 05 41). Koszt uczestnictwa w sesji wynosi 250 zł (bez noclegów).

Istnieje możliwość elektronicznej i telefonicznej rezerwacji noclegów w hotelu „Groman” w Sękocinie Starym. Więcej informacji na ten temat: www.groman.pl lub pod numerem tel.: 022 720 25 55.

Zimowa Szkoła Leśna

Las wielofunkcyjny, czyli jaki?

„Leśnictwo wielofunkcyjne – stan obecny i przyszłość” to temat I sesji Zimowej Szkoły Leśnej przy Instytucie Badawczym Leśnictwa, która trwała od 17 do 19 marca 2009 r.

Sesja inauguracyjna Zimowej Szkoły Leśnej zgromadziła parlamentarzystów, przedstawicieli Departamentu Leśnictwa Ministerstwa Środowiska, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, dziekanów wszystkich wydziałów leśnych w kraju, przedstawicieli Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych oraz dyrekcji regionalnych, Biura Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej, przedstawicieli nauki leśnej, a także pracowników Lasów Państwowych – reprezentantów praktyki leśnej. Władze państwowe i resortowe reprezentowali Janusz Zaleski, wiceminister środowiska, i Marian Pigan, dyrektor generalny LP. – *Pierwsza sesja Zimowej Szkoły Leśnej odbywa się w roku 85-lecia Lasów Państwowych oraz zbliżającego się 80-lecia Instytutu Badawczego Leśnictwa. Mam nadzieję, że dzięki współpracy tych dwóch instytucji Zimowa Szkoła Leśna wejdzie do kalendarza ważnych i cyklicznych imprez leśnych* – podkreślił, otwierając, spotkanie Tomasz Zawila-Niedźwiecki, dyrektor Instytutu Badawczego Leśnictwa.

Pomysłodawcą Zimowej Szkoły Leśnej przy IBL jest prof. Andrzej Klocek, wieloletni dyrektor IBL oraz przewodniczący Rady Programowej tego naukowego forum wymiany myśli. Prócz niego w radzie znaleźli się: Marian Pigan, dyrektor generalny LP, prof. Kazimierz Rykowski z IBL, Ewa Lipka-Chudzik z Departamentu Leśnictwa MŚ, Adam Wasiak

z RDLP Radom i Edward Janusz, nadleśniczy Nadleśnictwa Kolumna (RDLP Łódź).

Trudne pytania

I sesja Zimowej Szkoły Leśnej została poświęcona, najogólniej mówiąc, leśnictwu wielofunkcyjnemu, jego historii, teraźniejszości, ale przede wszystkim przyszłości tej koncepcji. Zmieniające się warunki, które mają bezpośredni wpływ na leśnictwo, jak chociażby zobowiązania wynikające z wejścia Polski do Unii Europejskiej i związany z tym program Natura 2000, sprzeczne z nim oczekiwania przedstawicieli przemysłu drzewnego, zmieniające się oczekiwania społeczeństwa czy wreszcie zmiany klimatyczne – wszystko to powoduje, że leśnictwo musi znaleźć nową drogę rozwoju.

– *Trzeba sobie zadać pytanie, jakie jest dzisiaj leśnictwo wielofunkcyjne, a jakie będzie w przyszłości* – mówił podczas swojego wystąpienia Marian Pigan. – *Czy każdy fragment lasu ma pełnić, w czasie i przestrzeni, wszystkie funkcje, których jest przecież nieskończenie wiele. Każdy patrzy na to inaczej. Nasi przyjaciele z przemysłu drzewnego są zainteresowani surowcem, rozwojem gospodarki i trudno im odmówić do tego prawa. (...) Leśnicy mają perspektywę czasową i potrafią szerzej spojrzeć na pewne zjawiska niż przeciętny obywatel i tego nikt im nie odbierze. Powinniśmy się dzielić tą wiedzą i zachęcać do*

dyskusji. Powinniśmy być wrażliwi na krytykę i bardzo rozsądnie ją przyjmować, zwłaszcza teraz, kiedy plany urządzenia lasu będą poddawane ocenom oddziaływania na środowisko i konsultacjom społecznym. Trudno nam będzie utrzymać obecny status leśnictwa i wynikające z niego samofinansowanie, jeżeli obciążenia, będące konsekwencją pozostałych funkcji, będą większe niż dotychczas, jeżeli jednoznacznie nie zdefiniujemy leśnictwa wielofunkcyjnego i nie rozdzielimy pewnych jego funkcji – podkreślił dyrektor generalny LP.

– *Mam nadzieję, że Zimowa Szkoła Leśna wejdzie do kalendarza ważnych i cyklicznych imprez leśnych* – podkreślił, otwierając spotkanie Tomasz Zawila-Niedźwiecki, dyrektor IBL

Uczestnicy sesji mieli okazję wysłuchać wystąpień m.in. takich autorytetów nauki leśnej jak prof. Eugeniusz Bernadzki z SGGW

Zdaniem profesora Andrzeja Klocka, jesteśmy na rozstaju dróg. Bardzo różnie definiujemy leśnictwo wielofunkcyjne, które niewątpliwie stało się największym współczesnym wyzwaniem dla leśników. Minister Janusz Zaleski mówił wręcz, że „mamy do czynienia z kryzysem leśnictwa, wynikającym z konieczności znalezienia dla niego nowego miejsca w zmieniającym się świecie”. – Na ile potrafimy zmienić dzisiaj leśnictwo, na tyle osiągniemy sukces – podkreślił. Wynika to zarówno z uwarunkowań globalnych, regionalnych, jak i krajowych. – Jeżeli plany ochrony będą znacznie ograniczały gospodarkę leśną, to możemy mieć w lasach duży problem z tego powodu. Cała nasza siła, Lasów Państwowych, nauki i gospodarki leśnej, powinna

być skierowana na znajdowanie argumentów oraz branie udziału w tworzeniu tych planów, które będą określały zadania na terenach objętych siecią Natura 2000. Tylko w ten sposób możemy ocalić to, co było dobre w gospodarce leśnej i jednocześnie pokazać, że potrafimy, tak jak potrafiliśmy wcześniej, te tereny zachować w dobrym stanie, prowadzić tam nadal gospodarkę leśną. Chcielibyśmy, aby plan urzędzenia lasu został zrównany z planem zadań ochronnych. Tego nie wolno nam zaniedbać – mówił minister Janusz Zaleski, który, podobnie jak prof. Kazimierz Rykowski, zwrócił także uwagę na potrzebę wykreowania narodowego planu leśnego.

Podczas sesji postawiono wiele pytań dotyczących obecnej polityki leśnej i gospodarki leśnej. Na wiele z nich nie ma jednak dzisiaj jednoznacznej odpowiedzi. – Czy polityka leśna z 1997 r. jest dzisiaj skuteczna? Czy przedstawione kierunki nowelizacji ustawy o lasach są wystarczające? Na ile próba nowelizacji polityki leśnej powinna być odważna? – pytał Janusz Dawidziuk, dyrektor BULiGL. – Wydaje się, że tracimy władzę w leśnictwie, zwłaszcza w kontekście tworzenia nowego prawa, związanego z ochroną środowiska. Mam też poczucie nierównowagi, jeśli chodzi o wpływ społeczeństwa obywatelskiego na leśnictwo. Natura 2000 stała się trampoliną dla usankcjonowania poglądów osób związanych z ochroną środowiska. Skutek to marginalizacja leśnictwa i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, a w przyszłości coraz mniejsze użytkowanie i wynikające stąd pogarszanie się sytuacji ekonomicznej leśnictwa

Podczas sesji inauguracyjnej Zimowej Szkoły Leśnej władze państwowe i resortowe reprezentowali Janusz Zaleski, wiceminister środowiska i Marian Pigan, dyrektor generalny LP

– podkreślił Janusz Dawidziuk. – Przecież społeczeństwo obywatelskie oczekuje także produkcji drewna. Stąd w komisjach techniczno-gospodarczych, nazywanych teraz komisjami planu, powinni być obecni także drzewiarze – przekonywał dyrektor BULiGL.

Leśnictwo ekosystemowe czy plantacyjne?

Inne pytanie, które wielokrotnie stawiano podczas sesji, to kwestia czy nadal polskie lasy mają spełniać wszystkie swoje funkcje, czy może te funkcje powinny zostać rozdzielone w czasie i przestrzeni. Innymi słowy, czy nadal powinniśmy rozwijać wszędzie leśnictwo ekosystemowe, czy wręcz przeciwnie, po-

Zdaniem Wojciecha Fondera, nie możemy się wstydić racjonalnej gospodarki leśnej

Podczas I sesji Zimowej Szkoły Leśnej wygłoszono referaty w trzech blokach tematycznych. Pierwszy dotyczył identyfikacji, znaczenia i problemów rozwoju ważniejszych funkcji gospodarki leśnej. Omawiano tu pojęcia i zadania wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, a także znaczenie, kierunki i problemy rozwoju funkcji produkcyjnych gospodarki leśnej. W tym bloku omówiono też znaczenie, kierunki i problemy funkcji ochronnych gospodarki leśnej oraz funkcji publiczno-ekonomicznych. Sieci Natura 2000 dotyczyły referaty na temat możliwości kształtowania i przyszłości wielofunkcyjnej gospodarki leśnej w siedliskach leśnych chronionych w ramach tego programu oraz wzajemnych relacji między leśnictwem a siecią Natura 2000. Zagadnienie to przedstawiła Anna Liro z GDOŚ.

Drugi blok tematyczny to wielofunkcyjna gospodarka leśna w polityce leśnej oraz systemie zarządzania lasami. Kierunki i problemy polityki leśnej państwa nakreślił Janusz Zaleski, wiceminister środowiska, natomiast na temat wielofunkcyjnej gospodarki leśnej w strukturze organizacyjnej i systemie zarządzania Lasami Państwowymi mówił Marian Pigan, dyrektor generalny LP. Wygłoszono także referaty na temat wielofunkcyjnej gospodarki leśnej na przykładzie RDLP Katowice oraz Nadleśnictwa Tuszyma.

Trzeci blok tematyczny dotyczył wielofunkcyjnego lasu w wybranych dyscyplinach nauk leśnych, jak hodowla, użytkowanie, ochrona lasu, urządzenie i ekonomika leśnictwa. Uczestnicy mieli okazję wysłuchać wystąpień Eugeniusza Bernadzkiego, Andrzeja Grzywacza, Piotra Paschalis-Jakubowicza, Andrzeja Szujckiego, Edwarda Stępnia i Lecha Plotkowskiego. Referaty będą dostępne na stronie internetowej IBL, a także zostaną wydane w formie książkowej.

Pomysłodawcą Zimowej Szkoły Leśnej przy IBL jest prof. Andrzej Klocek, wieloletni dyrektor IBL

tulu. Zdaniem większości uczestników sesji, nie jest to racjonalne postępowanie. Gdzie zatem jest granica rozwoju innych funkcji lasu? Na to pytanie, podobnie jak na wiele innych, nie znaleziono jednoznacznej odpowiedzi. Jedno jest natomiast pewne. Zarówno plantacje drzew, jak i tereny leśne objęte ochroną konserwatorską, w przeciwieństwie do lasów państwowych, nie są wielofunkcyjne, przynajmniej w obecnym rozumieniu tego pojęcia.

Tekst i zdjęcia

KATARZYNA BIELAWSKA ■

*Najlepsi z nas zawsze odchodzą
pierwsi, nigdy Cię nie zapomnimy*

28 marca 2009 r. zmarł

śp.
**Stanisław
Kostka-Wisiński**

dyrektor
Zakładu Informatyki
Lasów Państwowych,

wieloletni pracownik, bardzo
zaangażowany w sprawę Lasów.

Rodzinie
najszczerze wyrazy żalu
i głębokiego współczucia
składają koleżanki i koledzy
z Zakładu Informatyki
Lasów Państwowych.

Zagrożenia

stawić na rozdział funkcji, a co za tym idzie – rozwój leśnictwa plantacyjnego. Zwolennikiem tego ostatniego rozwiązania jest prof. Kazimierz Rykowski, który uważa, że leśnictwo plantacyjne na świecie znakomicie się rozwija. Jego zdaniem, polskie leśnictwo musi się zająć całą skalą zmienności lasów – od rezerwatów po plantacje.

– *Istnieje leśnictwo ekosystemowe i leśnictwo plantacyjne. Dziś realizujemy ten pierwszy kierunek i mówimy, że leśnictwo plantacyjne jest złe, ale może warto przygotować się do zwiększenia jego roli w przyszłości* – mówił Marian Pigan. – *Musimy się włączyć w program Natura 2000, który obejmuje około jednej trzeciej powierzchni lasów. Dlatego powinniśmy nauczyć się sztuki kompromisu, ale też przekonywania do swoich racji, jeśli są słuszne. Musimy ewoluować. Największe emocje budzą, oczywiście, funkcje produkcyjne i ochronne lasu. Trzeba pamiętać, że zmniejszenie funkcji produkcyjnej to zagrożenie stabilności finansowej Lasów Państwowych. A zatem, czy model leśnictwa wielofunkcyjnego ma szansę dalszego rozwoju? A może należy też stworzyć leśnictwo plantacyjne?* – pytał dyrektor generalny LP.

Zdaniem Wojciecha Fondera, p.o. dyrektora RDLP Warszawa, nie da się rozdzielić funkcji pełnionych przez las. – *Przyszłość plantacji drzew szybko rosnących w naszych warunkach klimatycznych i siedliskowych stoi pod znakiem zapytania. Takie uprawy drzew są energochłonne i najprawdopodobniej po prostu nieopłacalne, tak jak plantacje wierzy energetycznej* – uważa. Podobnego zdania jest prof. Eugeniusz Bernadzki z SGGW.

Uczestnicy sesji

Za jedno z największych zagrożeń gospodarki leśnej leśnicy uważają wprowadzanie programu Natura 2000 na obszarach leśnych. Skutkiem ograniczenia pozyskania na terenach naturalnych, zajmujących około 1/3 powierzchni lasów, może być zagrożenie stabilności finansowej Lasów Państwowych. Zdaniem Jana Łukaszewicza z IBL, nadleśnictwa coraz częściej stają się deficytowe właśnie z powodu ograniczenia pozyskania drewna. Tak się dzieje np. w RDLP Białystok, gdzie prawie połowa powierzchni lasów będzie objęta tym programem. – *Czy zatem jest możliwe dofinansowanie funkcji ochronnych lasu z budżetu państwa?* – pytał Jan Łukaszewicz. W innych krajach europejskich takie rozwiązanie jest często stosowane, co podkreślił prof. Andrzej Klocek z IBL, u nas jednak raczej nie należy się spodziewać takiego obrotu sprawy. W innych państwach unijnych obowiązki wynikające z programu Natura 2000 powierzono istniejącym już instytucjom, bardzo często leśnikom, natomiast u nas utworzono Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska.

– *Jakie są bezwzględne wymagania prawa europejskiego, a co jest polską drogą wdrażania programu Natura 2000? Gdzie jest granica narzucona przez UE, a co jest rozwiązaniem narzuconym przez krajowy lobbying?* – pytał Janusz Dawidziuk. Referat na temat sieci Natura 2000 i powiązań tego programu z leśnictwem przedstawiła Anna Liro z GDOŚ. – *Jest to program, który jest cały czas doskonalony* – podkreśliła. – *Jest on wyzwaniem dla wszystkich krajów członkowskich, bo działa w wielu sektorach gospodarki, a jednym z największych problemów jest łączenie różnych funkcji – pozyskania i ochrony. Przy realizacji programu bardzo potrzebne są odpowiedzialne myślenie i komunikacja społeczna* – mówiła Anna Liro.

Częstym problemem leśników, jak sami uważają, jest zamykanie się we własnym gronie. Zdaniem Kazimierza Szabli, dyrektora RDLP Katowice, leśnicy powinni być otwarci na poglądy organizacji ekologicznych, ale też nie mogą się wstydić produkcyjnej funkcji lasu i racjonalnej gospodarki leśnej. Wielu prelegentów zwracało uwagę, że użytkowanie jest siłą napędową leśnictwa, ale też powinno się połączyć użytkowanie z racjonalną ochroną zasobów przyrodniczych. W obecnej sytuacji, kiedy następuje dynamiczny rozwój pozaprodukcyjnych funkcji lasu, konieczna staje się ich wycena. Wprowadzanie na terenie Lasów Państwowych kolejnych form ochrony ogranicza pozyskanie, a to z kolei wpływa negatywnie na wynik finansowy Lasów Państwowych, ponieważ nie wiąże się z żadnymi rekompensatami z tego ty-

Wnioski sformułowane podczas I sesji Zimowej Szkoły Leśnej przy IBL

■ W zakresie działania władz państwowych niezwykle istotnym zagadnieniem jest opracowanie znowelizowanej polityki leśnej państwa, uwzględniającej konsekwencje zmian klimatu dla lasów, koegzystencję gospodarki leśnej z ochroną przyrody, w tym siecią Natura 2000, kooperację leśnictwa z przemysłem drzewnym, zakres, metody i narzędzia wspierania realizacji wielofunkcyjnych celów przez lasy prywatne. Ponadto – opracowanie narodowego programu leśnego, m.in. na podstawie regionalnych programów operacyjnych, określającego miejsce leśnictwa w życiu społeczno-gospodarczym kraju. Przy formułowaniu tych dokumentów ważnych informacji może dostarczyć badanie opinii publicznej metodą tzw. *foresight* (naukowego przewidywania przyszłości), mające na celu poznanie oczekiwań społecznych w zakresie przyszłych kierunków rozwoju lasów i całego leśnictwa.

■ Cele gospodarcze wykluczają możliwość pozostawienia wyłącznie przyrodzie kierowania przez nią przekształceniami ekosystemów leśnych. Zastępowanie niczym nieograniczonych praw przyrody przez ich naśladownictwo otwiera pole badań i działalności praktycznej dla inżynierii ekologicznej, w której podstawowym pojęciem jest regulacja struktury poszczególnych komponentów oraz ekosystemu leśnego jako zorganizowanej całości. Wynikająca stąd potrzeba przeformułowania wielu terminów leśnych pozwoli na lepsze interdyscyplinarne porozumiewanie się i wytyczy drogę dalszego rozwoju nauk leśnych oraz praktycznych zasad postępowania w leśnictwie.

■ Przed leśnictwem stoi pilne zadanie zdefiniowania pojęć „wielofunkcyjny las” i „wielofunkcyjna gospodarka leśna” oraz sformułowanie przez naukę operacyjnych (użytecznych dla praktyki) modeli struktury lasu i gospodarki wielofunkcyjnej, uwzględniających wszystkie podstawowe uwarunkowania przyrodnicze, gospodarcze i społeczne poszczególnych regionów przyrodniczo-funkcjonalnych. Wchodzące w skład tych modeli parametry i wskaźniki muszą ponadto charakteryzować czasowe i przestrzenne zróżnicowanie potrzeb i możliwości realizacji poszczególnych funkcji lasu.

■ Długookresowość cyklu produkcji leśnej oraz niepewność co do przyszłych celów, zadań, metod i warunków przyrodniczo-gospodarczo-społecznych jej prowadzenia narzu-

cają konieczność formułowania tylko ramowych rozwiązań (zasad) gospodarki leśnej, wynikających z poznanych ponadczasowych praw rozwoju lasu. Takim podejściem charakteryzuje się m.in. półnaturalna hodowla lasu. Jej praktyczna realizacja wymaga jednak dalszych badań, wzbogacających wiedzę i kwalifikacje leśników, ale także zapewnienia szerokiego zakresu swobody w doborze rozwiązań hodowlanych, dostosowanych do lokalnych warunków leśnych.

■ Jednym z podstawowych zagadnień przy formułowaniu przyszłych celów gospodarki leśnej jest określanie, na podstawie etapowych prognoz, popytu na poszczególne funkcje lasu. O tym, czy mają one charakter elitarny czy egalitarny, decydują takie czynniki, jak dostępność lasu dla ludności, wzrost populacji ludności oraz jej struktura socjalna, demograficzna i ekonomiczna, rozwój produkcji substytutów dóbr lasu, zasoby źródeł energii oraz ich wykorzystanie.

■ Funkcje produkcyjne gospodarki leśnej przesądzają o ekonomicznej egzystencji nie tylko leśnictwa, ale także całego sektora przemysłu drzewnego oraz mają znaczący udział w dochodach ludności wiejskiej i podatkach płaconych do gmin. O poziomie realizacji tych funkcji decyduje wielkość zasobów leśnych, wskaźnik użytkowania ich przyrostu oraz intensywność ochrony ekosystemów leśnych. Poszukiwanie kompromisu między użytkowaniem a intensywnością ochrony lasu dotyczy zwłaszcza obszarów leśnych zaliczonych do sieci Natura 2000.

■ Konkurencyjny charakter poszczególnych funkcji lasu wywołuje trwające już wiele lat konflikty społeczne, zwłaszcza w odniesieniu do obszarów leśnych o dużych walorach przyrodniczych. Godzenie różnych funkcji i celów na tym samym obszarze jest zadaniem bardzo trudnym. Uzyskaniu konsensu w tej sprawie może sprzyjać system certyfikacji lasów. Właściwym rozwiązaniem jest opracowanie metod wartościowania tych funkcji oraz metod ich alokacji umożliwiających określenie, które funkcje i na jakim poziomie powinny być realizowane przez poszczególne jednostki organizacyjne gospodarki leśnej. Znakomitym poligonem w tym zakresie mogą stać się leśne kompleksy promocyjne, jako wielkie obiekty doświadczalne dla nauki i praktyki leśnej.

■ Realizacja pozaprodukcyjnych funkcji lasu w coraz większym stopniu obciąża dochody z produkcji drewna i zbliża PGL LP

do granicy rentowności. W tej sytuacji świadczenie tych funkcji, zgodnie z ich ekonomiczną klasyfikacją (dobra publiczne), powinno być finansowane ze środków budżetowych. Nie wyklucza to jednak dążenia w przyszłości do komercjalizacji, zwłaszcza tych funkcji, których „konsumpcja” jest organizowana przez inne podmioty gospodarcze (turystyka, zaopatrzenie w wodę itp.). Urynkowieniu funkcji pozaprodukcyjnych, niezależnie od zewnętrznych źródeł ich finansowania, sprzyjałoby również podporządkowanie PGL LP zasadom przedsiębiorstwa.

■ Uspołecznienie gospodarki leśnej, zwłaszcza w lasach państwowych, wymaga udostępniania społeczeństwu informacji o planach urządzenia lasu oraz wypracowania metod kontaktów nadleśnictw z lokalnymi grupami ludności, zwłaszcza z młodzieżą szkolną. Wiele nadleśnictw ma już w tym zakresie cenne doświadczenia, które powinny być upowszechniane w całych Lasach Państwowych. Nie zmniejsza to jednak potrzeby poszerzenia edukacji kadr leśnych o aspekty psychosocjologiczne związane z komunikacją społeczną.

■ Do ważnych i aktywnie realizowanych przez nadleśnictwa funkcji należą: edukacja ekologiczno-leśna społeczeństwa, ochrona rzadkich gatunków zwierząt, roślin i siedlisk oraz turystyka i rekreacja, a także poprawa lokalnego bilansu wodnego. Funkcje te mają realny wpływ na poziom i jakość życia społeczeństwa. Tymczasem nie znajdują one odzwierciedlenia w wartości produkcji gospodarstwa leśnego, jego majątku, a także w statystyce budżetów domowych ludności.

■ Złożoność poznawczych i praktycznych problemów lasów wielofunkcyjnych ulega dalszemu skomplikowaniu na skutek poszerzonego postulatu realizacji tych funkcji w sposób trwały i zrównoważony. Z tych względów tematyka I sesji ZSL będzie zapewne powracać na kolejnych sesjach ZSL.

Wnioski te nie wyczerpują całego zakresu niezwykle istotnych problemów podnoszonych w referatach i w czasie dyskusji podczas I Sesji ZSL pt. „Leśnictwo wielofunkcyjne – stan obecny i przyszłość”, gdyż były sporządzane na bieżąco w trakcie trwania sesji. Znacznie bogatsze ich ujęcie zostanie przedstawione w planowanym wydawnictwie materiałów z I Sesji Zimowej Szkoły Leśnej przy IBL.

Opracował
prof. dr hab. Andrzej Kloceck

Wielofunkcyjne, a może wielocelowe?

Jak pogodzić rolę

produkcyjną lasu z ochroną przyrody? Czy każdy las może pełnić wiele funkcji jednocześnie i przez wiele lat? Czy sieć obszarów chronionych Natura 2000 to konkurencja dla użytkowania lasu? Takie tematy dominowały podczas Zimowej Szkoły Leśnej zorganizowanej przez IBL.

Na te i wiele innych pytań związanych z lasem i leśnictwem próbowało znaleźć odpowiedź ponad 150 osób – przedstawiciele nauki i praktyki leśnej, zebranych na inauguracyjnej sesji Zimowej Szkoły Leśnej przy IBL. Seminarium odbyło się w dniach 17–19 marca, a współorganizowały je IBL i Lasy Państwowe.

Mnogość funkcji i poglądów

Uczestnicy reprezentowali zarówno DGLP i regionalne dyrekcje LP, nadleśnictwa oraz wydziały leśne uczelni wyższych, GDOŚ, jak również liczne grono naukowców z IBL. Problematyka ich rozważań skoncentrowana była wokół istotnych aktualnie relacji między gospodarką leśną, funkcjami lasu a ochroną przyrody i siecią obszarów chronionych Natura 2000. Dyskutowali przede wszystkim nt. relacji między wielofunkcyjnym modelem lasu i ochroną przyrody.

Otwarcia obrad Zimowej Szkoły Leśnej dokonali dyrektor IBL prof. **Tomasz Zawila-Niedźwiecki** i dyrektor generalny LP dr **Marian Pigan**. Mówiąc o wielofunkcyjności lasów, dyrektor przypominał, że w Polsce już od 1952 r. funkcjonuje kategoria lasów ochronnych, a obecnie ponad połowa państwowych lasów pełni różne funkcje pozaprodukcyjne.

Wielofunkcyjność leśnictwa, która była wiodącym tematem spotkania w Sękocinie, należy rozpatrywać zarówno z punktu widzenia ekonomicznego, jak i społecznego. Zdaniem prof. **Kazimierza Rykowskiego** funkcje ochronne pełnią wszystkie lasy: rezerwatowe, ochronne i gospodarcze. Jako bardziej zasadne proponuje on określenie „las wielocelowy”, o którego głównym celu decyduje jego gospodarz. Profesor zwrócił też uwagę, że nie istnieje pojęcie trwale zrównoważonej przyrody. O zrównoważeniu należy mówić wyłącznie w kontekście uwarunkowań społecznych i ekonomicznych. Stwierdził również, że należy poświęcić więcej uwagi plantacjom energetycznym i leśnictwu plantacyjnemu, zwłaszcza że założenie polityki leśnej państwa zakłada, iż w 2020 r. ok. 15% energii ma zgodnie z wymogami UE pochodzić ze źródeł odnawialnych.

Wielofunkcyjność to także produkcyjna funkcja lasu, bardzo istotna, bowiem to właśnie ona gwarantuje samofinansowanie polskiego leśnictwa. Jak zaznaczył p.o. dyrektora RDLP w Warszawie **Wojciech Fonder**, zasoby leśne Polski w ciągu ostatniego półwiecza wzrosły prawie dwukrotnie i wynoszą teraz 233 m³ grubizny na 1 ha, a całkowita zasobność zwiększyła się z 695 mln m³ do 1646 mln m³ grubizny brutto. Dyrektor podał

też ciekawy przykład ilustrujący, jak ograniczenie pozyskania drewna może wpływać na sytuację ekonomiczno-społeczną. W niemieckiej Turyngii policzono, że obniżenie pozyskania i przerobu o każde 100 m³ drewna powoduje utratę pracy przez dwie osoby, a wyłączenie z użytkowania 550 tys. ha lasu przyniosło wymierną stratę w wysokości 10 mld euro.

Szkolne dyskusje na poważne tematy

Pomysł zorganizowania szkoły zimowej zrodził się w głowie poprzedniego dyrektora Instytutu prof. **Andrzeja Klocka**. W Polsce wymiana poglądów w tej formie ma swoje tradycje, czego przykładem jest Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej organizujący każdego roku trzy szkoły. Najdłużej działającą Zimową Szkołą Leśną prowadzi od 30 lat niemiecki Uniwersytet we Freiburgu. Corocznie bierze w niej udział nawet 500 słuchaczy. Pierwowzorem tego typu spotkań jest Szkoła Matematyków Europejskich, która od 1935 r. odbywa się w Paryżu, trwając czasem nawet kilkanaście lat, aż do momentu rozstrzygnięcia danego problemu.

Pewne ograniczenie pozyskania może być związane choćby z Naturą 2000, o której mówiła **Anna Liro**, dyrektor Departamentu Obszarów Natura 2000 z Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. 12 grudnia 2008 r. Komisja Europejska zatwierdziła bowiem 480 obszarów chronionych, stanowiących 16,5% powierzchni kraju. Lasy mają w tym pod względem powierzchniowym 55% udziału, z tego 28% położonych jest na obszarach będących w zarządzie LP. Liczby imponują, ale niepokoi brak zrozumienia dla idei tworzenia obszarów chronionych, czego przykładem może być choćby zapowiedź zniszczenia przez rolników jednego z zimowisk nietoperzy w Małopolsce, po informacji, że teren ten zostanie włączony do sieci Natura 2000. Niestety, nie jest to odosobniony przypadek.

CO₂, wciąż ważne

Kierunkom i problemom polityki leśnej państwa poświęcone było wystąpienie wiceministra środowiska **Janusza Zaleskiego**. Obecnie przed leśnictwem jako gałęzią gospodarki stawia się oczekiwanie ograniczania koncentracji CO₂. Pozostaje to w bezpośrednim związku z bardzo ważnym zagadnieniem roli Polski w handlu emisjami. A jednocześnie międzynarodowe

zobowiązania Polski zakładają, że w ogólnym bilansie energii do 2020 r. powinniśmy osiągnąć 30% udziału energii uzyskanej z biomasy.

Poruszony został też wątek dotyczący polskiej Polityki leśnej państwa. Kiedy powstawała (1997 r.), była dokumentem nowatorskim, lecz dziś pewne jej fragmenty wymagają aktualizacji. Ma to szczególne znaczenie ze względu na coraz większy udział społeczności lokalnych w kreowaniu wiodących funkcji kompleksów leśnych, do czego mają coraz większe prawo dzięki zeszłorocznej ustawie o dostępie społeczeństwa do informacji o środowisku.

Leśnikom terenowcom na pewno spodobało się stwierdzenie, że planowanie funkcji lasu zaczyna się i kończy na poziomie nadleśnictwa. Takie zdanie wygłosił dyrektor RDLP w Katowicach **Kazimierz Szabla**. – *Zwiększenie roli pozaprodukcyjnych funkcji lasu łączy się jednocześnie z większymi nakładami i obniżeniem dochodów gospodarki leśnej* – mówił dyrektor. I tak aż 24 spośród 38 nadleśnictw RDLP w Katowicach jest aktualnie deficytowych i korzysta ze środków Funduszu Leśnego. Czy to efekt tego, że od 20–30 lat wyeksploatowane zostały społeczne funkcje lasu? Niemniej kompromis gospodarki leśnej i ochrony przyrody jest konieczny, a przykładem takiego rozwiązania są regiony przyrodniczo-funkcjonalne na terenie RDLP w Katowicach. Mimo wszystko leśnicy nie powinni się wstydzić produkcyjnej roli lasu i nie powinni przyjmować postawy jeża, który broni się przed wszystkim, twierdził **Kazimierz Szabla**.

Jeśli chodzi o ochronę przyrody, to przewodnią zasadą powinno być, że przyrodę chronimy dla człowieka, a nie przed człowiekiem. O tym, że leśnicy od wielu lat postępują w ten sposób, może świadczyć fakt, że 95% terenów o szczególnych walorach przyrodniczych położonych jest w lasach, 40% rezerwatów to rezerваты leśne, 85% rezerwatów położonych jest na obszarze Lasów Państwowych. Pytanie zasadnicze – czego oczekuje społeczeństwo od lasów i leśników – postawił prof. **Andrzej Grzywacz**. Częściowo odpowiedzią mogą być badania Instytutu Zrównoważonego Rozwoju, które przytoczył profesor: w 1997 r. 30% ankietowanych wykazywało zainteresowanie leśnictwem, środowiskiem i ochroną przyrody, w 2004 r. – 20%, a w 2008 r. – już tylko 10%.

Syntetyczne wnioski opracowane na podstawie referatów i głosów w dyskusji dostępne są na stronie internetowej IBL www.ibles.pl.

ARTUR SAWICKI ■

Instytut Badawczy Leśnictwa

W dniach 17–19 marca br. w siedzibie Instytutu Badawczego Leśnictwa w Sękociu w Starym odbyła się inauguracyjna sesja Zimowej Szkoły Leśnej przy IBL, której współorganizatorem były Lasy Państwowe. Było to spotkanie przedstawicieli nauki oraz leśników praktyków. Ogółem w zajęciach ZSL wzięło udział ponad 150 osób z całej Polski, reprezentujących zarówno Dyрекcję Generalną i regionalne dyrekcje LP, nadleśnictwa, wydziały leśne SGGW, uniwersytetów: Przyrodniczego w Poznaniu i Rolniczego w Krakowie, Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska, jak również liczne grono naukowców z IBL.

Lasy wielofunkcyjne a ochrona przyrody dla przyszłych pokoleń

Problematyka rozważań skoncentrowana była wokół bardzo istotnych aktualnie wzajemnych relacji między gospodarką leśną oraz funkcjami lasu, a ochroną przyrody i siecią obszarów chronionych Natura 2000.

Otwarcia obrad dokonali dyrektor IBL prof. dr hab. **Tomasz Zawila-Niedźwiecki** i dyrektor generalny LP dr inż. **Marian Pigan**. Na wstępie podkreślono, że obchody 85-lecia Lasów Państwowych oraz przyszłoroczny jubileusz 80-lecia IBL są dobrą okazją, aby Zimowa Szkoła Leśna stała się coroczną tradycją. Pierwowzorem jej jest Szkoła Matematyków Europejskich, która odbywa się w Paryżu od 1935 r., a długość jej trwania zależy od czasu rozstrzygnięcia danego problemu, co czasem trwa nawet kilkanaście lat. Duże zainteresowanie tego typu formami wymiany poglądów istnieje również w Polsce, czego przykładem może być Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej organizujący każdego roku trzy szkoły, w tym jedną poświęconą katastrofom naturalnym. Najdłuższą tradycją Zimowych Szkół Leśnych licząca 29 lat, w których uczestniczy nawet 500 osób, należy do Freiburga.

Prof. dr hab. **Andrzej Klocek**, pomysłodawca zorganizowania Zimowej Szkoły Leśnej przy IBL zauważył, że leśne szkoły są ważnym forum wymiany poglądów dotyczących kryzysu światowego leśnictwa, presji społecznej na pozaprodukcyjne funkcje lasu, poszukiwań nowych form gospodarki leśnej, znaczenia interdyscyplinarności badań leśnych oraz wdrożeń do praktyki osiągnięć nauki.

Dyrektor LP Marian Pigan wiele uwagi w swym wystąpieniu poświęcił dorobkowi szeregu pokoleń leśników, dzięki którym nauka leśna ma korzenie w 70-letniej praktyce. Podkreślił, że stan naszej przyrody jest chlubą Polski na arenie Europy, a leśnictwo ma przewagę nad innymi resortami gospodarki przez fakt samofinansowania.

Wielofunkcyjność leśnictwa należy rozpatrywać zarówno z punktu widzenia ekonomicznego, jak i społecznego. Jednakże aktualnie brak jednolitości w ujęciu jednoznacznym poszczególnych funkcji lasu. Socjalne funkcje lasu, społeczna wielofunkcyjność jest inaczej rozumiana przez hodowlę (Zasady Hodowli Lasu), inaczej przez

Przyrodę chronimy dla człowieka, a nie przed człowiekiem – podkreślał prof. Andrzej Grzywacz.

urządzenie (Instrukcja Urządzenia Lasu), a funkcje ochronne zdaniem prof. dr. hab. **Kazimierza Rykowskiego** pełnią wszystkie lasy: rezerwatowe, ochronne i gospodarcze. Stąd też jego zdaniem bardziej zasadne jest określenie las wielocelowy, o którego głównym celu decyduje gospodarz.

Pamiętać jednak należy, że produkcyjna funkcja lasu jest bardzo istotna i to właśnie ona gwarantuje samofinansowanie leśnictwa w Polsce. Jak zaznaczył p.o. dyrektora RDLP w Warszawie **Wojciech Fonder**, zasoby leśne Polski w ciągu ostatniego półwiecza wzrosły prawie dwukrotnie i wynoszą teraz 233 m³ grubizny na 1 ha, a całkowita zasobność zwiększyła się z 695 mln m³ do 1.646 mln m³ grubizny brutto. Odnotowano również wzrost średniego wieku drzewostanów: w lasach państwowych do 60 lat, a w niepaństwowych do 40 lat.

Godne podkreślenia jest to, że ograniczenie pozyskania drewna łączy się ze wzrostem bezrobocia i wymiernymi stratami finansowymi. Przykładem może być Turynia, gdzie obniżenie pozyskania i przerobu o każde 100 m³ drewna powoduje utratę pracy przez dwie osoby, a wyłączenie z użytkowania 550 tys. hektarów lasu przyniosło wymierną stratę dla gospodarki w wysokości ok. 10 miliardów euro.

ciąg dalszy na str. 6

ciąg dalszy ze str. 2

Rolę i odpowiedzialność leśników za sieć obszarów chronionych Natura 2000 podkreśliła w swym wystąpieniu dr **Anna Liro** z Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. W dniu 12 grudnia 2008 roku Komisja Europejska zatwierdziła ogółem 480 obszarów chronionych, stanowiących 16,5% powierzchni kraju, położonych na terenie ponad 1500 gmin. Lasy w tym stanowią 55% udziału, z czego 28% położonych jest na obszarach będących w zarządzie Lasów Państwowych. Dyrektor Departamentu Obszarów Natura 2000 Anna Liro podkreśliła brak komunikacji społecznej i zrozumienia idei tworzenia obszarów chronionych, czego przykładem może być zapowiedź zniszczenia przez rolników jednego z zimowisk nietoperzy w Małopolsce – po informacji, że teren ten zostanie włączony do sieci Natura 2000.

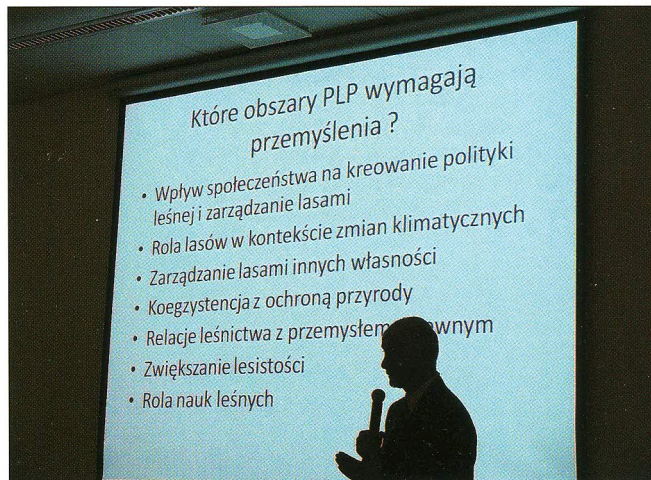
Bardzo istotnym elementem programu Zimowej Szkoły Leśnej była prezentacja wiceministra środowiska **Janusza Zaleskiego**, dotycząca kierunków i problemów polityki leśnej państwa. Szczególną uwagę poświęcił on

konieczności zmiany rangi leśnictwa oraz wyeksponowaniu roli lasów w pochłanianiu CO₂ i znaczeniu tego procesu w systemie handlu emisjami. Jednocześnie międzynarodowe uwarunkowania i zobowiązania Polski zakładają, że w ogólnym bilansie energii do 2020 roku powinniśmy osiągnąć 14,5% udziału energii ze źródeł odnawialnych i 30% z biomasy.

W ocenie szefa Nadleśnictwa Świerklaniec Włodzimierza Błaszczyka funkcje lasu zależą zarówno od charakteru regionu, jak i od uwarunkowań przyrodniczo-siedliskowych.

Polska polityka leśna państwa w 1997 r. była dokumentem nowatorskim w skali Europy, lecz pewne jej fragmenty obecnie wymagają aktualizacji do obecnych realiów. Ma to szczególne znaczenie ze względu na coraz większy udział społeczno-ekonomiczny lokalnych w kreowaniu

Przewaga obszarów sieci Natura 2000, to tereny leśne – powiedział wiceminister środowiska Janusz Zaleski. Ten fakt implikuje szereg istotnych konsekwencji...

Lasy wielofunkcyjne a ochrona przyrody dla przyszłych pokoleń

wiodących funkcji kompleksów leśnych danego regionu. Wiceminister w swej wypowiedzi podkreślił rolę społeczności obywatelskiej i konieczności współpracy z leśnikami.

W dyskusji przypomniano, że Leśne Kompleksy Promocyjne, z których pierwszych siedem powstało w 1994 r., miały stanowić załączek wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. W ocenie dyskutantów założenia te nie w pełni zostały zrealizowane.

Wyjątkowo interesujące wystąpienie miał przedstawiciel praktyki leśnej, wieloletni dyrektor RDLP w Katowicach dr inż. **Kazimierz Szabla**. M. in. podkreślił on, że tak naprawdę planowanie funkcji lasu zaczyna się i kończy na poziomie nadleśnictwa. Do lat 80 ubiegłego stulecia w leśnictwie wiodącą funkcją była produkcja drewna. Od 20–30 lat społeczne funkcje lasu zostały wyeksponowane i konieczny jest kompromis gospodarki leśnej i ochrony przyrody. Przykładem takiego rozwiązania są regiony przyrodniczo-funkcjonalne na terenie Regionalnej Dyrekcji LP w Katowicach.

Takie działania leśników wychodzą naprzeciw społecznym oczekiwaniom i róż-

nicując kompleksy leśne pod względem wiodącej funkcji, którą mają spełniać. Mimo, że na Śląsku na jednego mieszkańca przypada niewiele ponad 1 ar lasu, to warto podkreślić, że Katowice zajmują drugie miejsce w Polsce pod względem powierzchni lasów położonych w granicach miasta. Zwiększenie roli pozaprodukcyjnych funkcji lasu wpływa jednocześnie na obniżenie dochodów leśnictwa. Fakt, że 24 spośród 38 nadleśnictw katowickiej RDLP, leżących na najmocniej zurbanizowanych obszarach, jest aktualnie deficytowych i korzysta ze środków Funduszu Leśnego, jest konsekwencją m.in. tego procesu.

Mając na względzie to, że drewno bez wątpienia dla człowieka jest surowcem nie do zastąpienia,

leśnicy nie powinni się wstydzić produkcyjnej funkcji lasu i nie przyjmować postawy jeża, który broni się przed wszystkim – podsumował dyrektor Kazimierz Szabla.

Przykładem praktycznej współpracy i edukacji środowiskowej społeczeństwa jest wszechstronna działalność w tym zakresie prowadzona przez Nadleśnictwo Tuszyn w RDLP w Krośnie. Nadleśniczy **Zygmunt Jurasz** podzielił się z zebranymi swym wieloletnim doświadczeniem i innowacyjnymi metodami gospodarki leśnej (prowadzona od wielu lat przebudowa drzewostanów, preferowanie odnowień naturalnych, prowadzenie drzewostanów dwugeneracyjnych, hodowla koników polskich, współpraca z ponad 40 szkołami).

W ocenie prof. dr. hab. **Eugeniusza Bernadkiego** leśnik, chcąc zapewnić trwałość lasu, powinien mieć prawo do własnej inwencji i swobodnego działania.

Prof. dr hab. **Piotr Paschalis-Jakubowicz** w swym wystąpieniu podkreślił, że w literaturze do tej pory opisano ponad pięćdziesiąt funkcji lasu, ale wszystkie one są podane z antropocentrycznego punktu widzenia. W aktualnym tysiącleciu konieczność zaspokojenia społecznych potrzeb jest dwójaka: egalitarna i elitarna. Podkreślił on również, że istnieje paradygmat: wszystkie funkcje lasu zachować w skali wielkich przestrzeni i przyszłości, a w ściśle określonym obszarze wyłącznie wybrane. W skali świata, zdaniem prelegenta, bardzo ważne jest również harmonizowanie światowej metodyki inwentaryzacji zasobów leśnych.

Pytanie: czego oczekuje społeczeństwo od lasów i leśników postawił prof. dr hab. **Andrzej**

Grzywacz. W odpowiedzi nawiązał do regionalnych programów operacyjnych, które spotkały się z bardzo miernym zainteresowaniem społeczeństwa. Profesor przytoczył wyniki badania Pracowni Instytutu na Rzecz Rozwoju Zrównoważonego na temat stopnia społecznego zainteresowania leśnictwem, środowiskiem i ochroną przyrody. I tak: w 1997 r. co trzeci ankietowany wykazywał takie zainteresowanie, w 2004 r. co piąty, a w 2008 r. już tylko co dziesiąty. Ta spadkowa tendencja świadczy o braku zainteresowania przeciętnego Polaka sprawami przyrody i leśnictwa.

Zapobieganiu takim niekorzystnym procesom zdaniem profesora może służyć nowa metoda Foresight – naukowego przewidywania przyszłości – jaką drogę wybrać? Metoda ta ma sprzyjać rozwojowi kultury myślenia społecznego, z uwzględnieniem globalnej integracji i akceptacji społecznej, by znaleźć odpowiedź na pytanie: w którą stronę ma pójść polskie leśnictwo?

W odpowiedzi należy kierować się tym, że przyrodę chronimy dla człowieka, a nie przed

Symbioza nauki z praktyką leśną. Od lewej: prof. Piotr Paschalis-Jakubowicz (SGGW), prof. Tomasz Zawita-Niedźwiecki (IBL) i dr Marian Pigan (DGLP).

człowiekiem. O tym, że leśnicy od szeregu lat kierują się tą zasadą może świadczyć fakt, że 95% terenów o szczególnych walorach przyrodniczych położonych jest w lasach, 40% rezerwatów to rezerваты leśne, 85%

rezerwatów położonych jest na obszarze Lasów Państwowych.

Kreator wielofunkcyjnego leśnictwa prof. dr hab. **Andrzej Szujecki** zwrócił uwagę na to, że zachowanie żywych zasobów przyrody stało się ideą przewodnią zarządzania lasami w XXI wieku. A jednocześnie postawił pytanie: czy funkcje lasu są konfliktowe, czy komplementarne wobec siebie?

Po każdym bloku tematycznym i wygłoszonych referatach miała miejsce ożywiona wymiana poglądów. Syntetyczne wnioski opracowane na podstawie referatów i głosów w dyskusji dostępne są na stronie internetowej Instytutu Badawczego Leśnictwa www.ibles.pl.

Podobno najtrudniejszy jest pierwszy krok. Zwłaszcza w szkole, a ten w ocenie uczestników wypadł dla IBL imponująco. Jest to dobrym prognostykiem na przyszłość przy organizacji kolejnych edycji Zimowej Szkoły Leśnej.

Tekst i zdjęcia:
ARTUR SAWICKI